

ארוע מספר 13 | יום שבת ה- 8/12/07 | כ"ח כסלו תשס"ח

בשעה 17:00 במרכז בן-גוריון, קיבוץ שדה בוקר.

המקהלה הקאמרית תל אביב

מקהלת "מעייין"

תזמורת "סימפונט רעננה"

מנצח: מיכאל שני

בתוכנית:

- 'התקווה' מלים: נ. ה. אימבר עיבוד למקהלה ותזמורת: גיל אלדמע
המקהלה הקאמרית תל אביב
- פתיחה "חגיגית" אופ. 84 מאת אריה רופאייזן
(בכורה בהזמנת "צלילים במדבר")
- 'עת הזמיר הגיע' קנטטה למקהלה ותזמורת מאת יחזקאל בראון
בביצוע המקהלה הקאמרית תל אביב ותזמורת סימפונט רעננה

הפסקה

- "שיר השירים" מאת חרק לברי אורטוריה לסולנים, מקהלה ותזמורת (1940)
עריכת הטקסט: מקס ברוד
דניאלה לוגסי - שולמית (סופרן)
איתן דרורי - הרועה (טנור)
גבריאל לובנהיים - המלך שלמה (בס-בריטון)
יאיר גורן - קול הקורא (בריטון)
- המקהלה הקאמרית תל אביב בהדרכת מיכאל שני
מקהלת "מעייין" בהדרכת ענת מורג
תזמורת סימפונט רעננה
כינור סולו - ניתאי צורי

על האמנים, על המקהלות ועל התזמורת:

מיכאל שני, מנצח

מיכאל שני הוא דמות מוכרת על בימות הקונצרטים בישראל. את דרכו המוסיקלית החל כצלן. הוא ניגן בתזמורת הקאמרית הקיבוצית וניצח על התזמורת הסימפונית הקיבוצית. לאחר לימודיו במדרשה למוסיקה בת"א, באקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בירושלים ובאוניברסיטת בריגהאם-יאנג בארה"ב, היה מנהלן המוסיקלי של המקהלה הפילהרמונית ת"א, מקהלת האופרה הישראלית החדשה, הזמריה הבין לאומית והפסטיבלים למוסיקה ווקאלית בתל-אביב ובאבו-גוש.

מיכאל שני ניצח על תזמורות רבות, ביניהן התזמורת הפילהרמונית הישראלית, התזמורת הקאמרית הישראלית, התזמורת הקאמרית הקיבוצית, התזמורת הסימפונית חיפה, הסינפונויטה באר-שבע, סימפונט רעננה ותזמורות בגרמניה, איטליה, צ'כיה, ליטא והונגריה.

בשנת 1986 היה בין מייסדי בית הספר לשירת מקהלה בו הוא משמש כיום מנהל-מוסיקלי ומנצח. מיכאל שני הוא ראש המחלקה לניצוח מקהלה בבית הספר הגבוה למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל אביב שם הוא מלמד ניצוח מקהלה ומנצח על המקהלה האורטורית והמקהלה הקאמרית של בית הספר. בשנת 1987 ייסד את המקהלה הקאמרית תל-אביב ומאז הוא מנהלה המוסיקלי ומרבה לנצח עליה בקונצרטים א-קפלה ועם תזמורות בארץ ובחו"ל.

תזמורת סימפונט רעננה מנצח ראשי: ניר קברטי ; מנהלת כללית: אורית פוגל-שפרן

תזמורת סימפונט רעננה נוסדה בשנת 1991, כחלק מהיוזמות לקליטת אומנים עולים על-ידי עיריית רעננה והמרכז לקליטת אומנים עולים מיסודם של משרד החינוך והתרבות, הסוכנות היהודית ומשרד הקליטה. התזמורת מונה 46 נגנים, מהם 36 עולים מברית המועצות לשעבר ועשרה נגנים נוספים יוצאי יחידת הנגנים המצטיינים בצה"ל. זוהי תזמורת צעירה ותוססת, שזכתה מאז הקמתה לשבחי הקהל והביקורת על פעילותה המוסיקלית המגוונת, המרתקת והחינוכית.

רפרטואר סימפונט רעננה שונה משאר התזמורות בארץ. זהו רפרטואר צעיר ומיוחד, הכולל פרט ליצירות המופת של מיטב המלחינים כמו מוצרט, בטהובן, מנדלסון ואחרים, גם מוסיקה קלה יותר, מוסיקה עם קריצה למה שקורה עכשיו, מוסיקה המגרה את הקהל לבוא אל אולם הקונצרטים פעם אחר פעם. תזמורת סימפונט רעננה מופיעה בקביעות בכל אולמות הקונצרטים בארץ, בתוכניות טלוויזיה ובפסטיבלים. בנוסף לכך, מנגנת התזמורת באופן קבוע לילדים בגנים ובתי ספר, מתוך אמונה כנה כי עתידה של המוסיקה הקלאסית טמון בפיתוח קהל חדש, פיתוח שיש להתחיל ולהשריש כבר מהגיל הרך.

התזמורת אירחה במשך השנים סולנים ומנצחים רבים מהארץ והעולם, כן הופיעו עם התזמורת גם מיטב אומני המוסיקה הקלה. השילוב הזה של איכות ותרבות קלאסית עם קריצה למה שקורה עכשיו ולקהל צעיר ומגוון, הם שמציבים את סימפונט רעננה בקידמת העשייה התרבותית, החינוכית והחברתית בארץ.

המקהלה הקאמרית תל-אביב

המקהלה הקאמרית תל-אביב נוסדה על-ידי מיכאל שני בשנת 1987 והיא מונה היום כ-40 זמרות וזמרים בעלי הכשרה מוזיקלית. במשך שנות פעילותה הפכה המקהלה הופיעה עם תזמורות רבות בארץ ובחו"ל ביניהן התזמורת הפעילים והאהודים בישראל. המקהלה הופיעה עם תזמורות רבות בארץ ובחו"ל ביניהן התזמורת הפילהרמונית הישראלית, התזמורת הפילהרמונית של ברלין, התזמורת הקאמרית הישראלית, התזמורת הסימפונית ראשל"צ וסימפונט רעננה ועם מנצחים כזובין מהטה, קלאודיו אבאדו, גארי ברתיני, דניאל אורן ומרק שזלן. המקהלה השתתפה באופרה הישראלית החדשה במספר הפקות ביניהן, "קוואלריה רוסטיקנה", "בוריס גודונוב", "לה בואם" ובפסטיבל המוזיקה הווקאלית "ויוה לה ווצ'ה".

במשך השנים, בניצוחו של מנהלה האמנותי מיכאל שני, ביססה המקהלה הקאמרית תל-אביב את מעמדה כאחת המקהלות הבולטות בישראל. המקהלה מרבה להשתתף בפסטיבלי-מוזיקה בישראל ובחו"ל, במסגרת זו היא מופיעה בקביעות בפסטיבל אבו-גוש.

בשנת 1996 זכתה המקהלה בפרס הראשון בתחרות הבינלאומית למקהלות ע"ש פלסטרינה. באותה שנה ערכה המקהלה הקאמרית ת"א מסע-קונצרטים עטור שבחים באיטליה, במסגרתו הוזמנה לשיר בוותיקן. בשנת 1998 הופיעה המקהלה בסדרת קונצרטים בפראג, פילזן ובודפשט, שקצרו ביקורות נלהבות. בשנת 1999 נבחרה להשתתף בפסטיבל הבינלאומי היוקרתי למקהלות קאמריות בריגה, לאטביה. בשנת 2000 ערכה המקהלה סיור קונצרטים בברלין ובנירנברג. בשנים 2001-2003 שיתפה המקהלה פעולה עם התזמורת הקאמרית הישראלית בניצוחו של מיכאל שני בסדרה "שיח מקהלות" אשר כללה קונצרטים מוסברים ומודגמים של יצירות ממיטב הרפרטואר הווקאלי בליווי התזמורת.

המקהלה מרבה לשתף פעולה עם יוצרים ישראלים הכותבים במיוחד עבורה, והיא מוקלטת ומשודרת פעמים רבות ברדיו ובטלוויזיה. כמו כן נוהגת המקהלה להקדיש קונצרט אחד בכל עונה למטרת צדקה. "חוג הידידים" של המקהלה כולל מספר רב של אוהדים הפוקדים את הופעותיה, והוא גדל בהתמדה. המקהלה פועלת בחסות בית יד לבנים בתל-אביב.

מקהלת "מעין"

מקהלת "מעין" הינה המקהלה הייצוגית של עיריית תל-אביב-יפו, אגף התרבות והאמנויות - המחלקה למופעים, בניצוחה של ענת מורג, מונה כ- 35 זמרים. המקהלה שוקדת על איכות אמנותית, קולית ומוזיקלית ובעלת רפרטואר מגוון, מהקלאסי ועד העכשווי. בין זמרי המקהלה בוגרי אקדמיה, סטודנטים למוזיקה, בוגרי ביה"ס לשירת המקהלה ובוגרי מקהלות נוער נבחרות.

מקהלת "מעין" מופיעה בטקסים ממלכתיים, בפסטיבל תל-אביב-יפו, בפסטיבל אבו-גוש, בפסטיבל הרנסאנס, באוניברסיטה המורמונית, בהיכל התרבות, במשכן לאמנויות, בקונצרטים עם התזמורת הסימפונית ירושלים, חיפה וראשון לציון, עם התזמורת הקאמרית הישראלית ועם האופרה הישראלית. מקהלת "מעין" זוכה בתמיכה כספית מטעם מנהל התרבות במשרד החינוך, הניתנת למקהלות ולהרכבים קאמריים מצטיינים.

"מעין" נוסדה בשנת 1974 ומאז הופיעה תחת שרביטם של מנצחים ידועי שם מהארץ ומחו"ל. לאחרונה השתתפה "מעין" בפסטיבל בינלאומי למקהלות נבחרות בספרד והופיעה לצד מקהלות מהטובות בעולם.

ענת מורג, מנצחת

ענת מורג החלה את לימודיה באוניברסיטת U.C.L.A בארה"ב וסיימה באוניברסיטת תל אביב ובמדרשה למוזיקה. למדה פיתוח קול אצל נתניה דברת ופרופ' תמר רחום והשתלמה בניצוח אצל פרופ' אבנר איתי. בשנת 1984 ייסדה בקונסרבטוריון הישראלי למוסיקה, שטריקר ת"א, את מקהלת הילדים "בת-קול". מאז היא מנצחת עליה ומלמדת בקונסרבטוריון פיתוח קול. בשנים האחרונות זכתה עם מקהלת "בת-קול" במדליות זהב ובפרסים ראשונים בתחרויות בינלאומיות בפיןלנד, אוסטריה ואיטליה. ענת מורג מנצחת על מקהלת "מעין" מאז שנת 1999.

בין הופעותיה עם מקהלות "מעין" ו"בת-קול" - הופעות בטקסים ממלכתיים, בפסטיבלים, בקונצרטים ברחבי הארץ וקונצרטים בחו"ל, הופעות ברדיו ובטלוויזיה ואופרות בבימוי מלא. במסגרת הפקות משותפות עם המקהלות ניצחה ענת על התזמורת הקאמרית הישראלית, התזמורת הקאמרית הקיבוצית, אנסמבל הסולנים הישראלי, תזמורת הבמה חולון והרכבים כליים אחרים. מטעם משרד החינוך, מעבירה ענת השתלמויות בפיתוח קול ובניצוח מקהלה.

דניאלה לוגסי, סופרן

דניאלה לוגסי, ילידת ישראל, את דרכה המוזיקלית החלה במקהלות הילדים "יעל" ו"מורן". כיום, תלמידה בבית הספר למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה בכתתה של פרופ' תמר רחום וזכתה בפרסים בתחרויות הזמרה של בית הספר. כמו כן הופיעה בתפקיד פמינה ב"חליל הקסם" של מוצרט בהפקת בית הספר. דניאלה הופיעה בריסילים בארץ, בסקוטלנד ובאנגליה, ובהקלטות רדיו והופעות טלוויזיה שונות. דניאלה זוכת מלגות קרן התרבות אמריקה ישראל ומלגות הצטיינות מטעם ביה"ס למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה.

איתן דרורי, טנור

איתן דרורי נולד בישראל בשנת 1958, בוגר מגמת המוסיקה בביה"ס תפן. את לימודי הזימרה החל אצל הגברת פנינה ענבר, ומאז גיוסו לצבא לפני כשנתיים וחצי לומד אצל פרופ' מירה זכאי בביה"ס למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל אביב. הופיע כסולן בכנסיות ואולמות רבים ברחבי הארץ, עם התזמורת הקאמרית ת"א, אנסמבל זמיר, תזמורת הפסטיבלים הירושלמית, תזמורת חיפה, תזמורת ראשל"צ ותזמורת רעננה. השתתף בפסטיבל "רנסנס" ביחיעם, פסטיבל "החג של החגים" בחיפה, פסטיבל כפר בלום ומאז שנת 2004 מופיע בקביעות בפסטיבל "אבו גוש".

בשנת 2003 היה ממקימי אנסמבל נביאי הקווינטה - רביעיית קולות גברים, המתמחה במוסיקה עתיקה מימי הביניים ועד הברוק בו הוא משתתף גם כיום.

איתן דרורי זכה במלגה מטעם קרן התרבות אמריקה-ישראל לשנת 2006-2007.

גבריאל לובנהיים, בריטון

גבריאל לובנהיים גדל והתחנך בחיפה, למד באקדמיה למוסיקה ע"ש רובין באוניברסיטת ירושלים בהדרכת הגב' רובין ויזל-קפסוטו ואצל זמר הטנור הנודע ג'ורג' שירלי באוניברסיטת משיגן, ארה"ב. את התואר השני במוזיקה סיים בהצטיינות יתרה בהדרכת הפרופסור תמר רחום בביה"ס למוסיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל-אביב. גבריאל הינו זוכה במילגה מטעם קרן שרת.

בנוסף ללימודיו הקבועים בארץ ובחו"ל השתתף בכתות אמן רבות אצל טובי האומנים בארץ ובחו"ל. הופיע בפסטיבל הבינלאומי למוסיקה קאמרית באוסטריה, בו גם זכה בפרס הראשון. בין הופעותיו החשובות של גבריאל לובנהיים הופעות עם התזמורת הפילהרמונית הישראלית תחת ניצוחו של מאסטר זובין מהטה, באופרה הישראלית, התזמורת הקאמרית הישראלית, התזמורת הסימפונית חיפה, תזמורת סימפונט רעננה, התזמורת הקאמרית הקיבוצית, אנסמבל כרמל ותזמורת בית הספר למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה. כמו כן מופיע בקביעות כסולן בפסטיבל אבו-גוש. מופיע רבות בארץ ובחו"ל ברפרטואר אורטורי, בערבי ליד, ובתפקידים אופראים שונים. גבריאל לובנהיים הנו חבר באופרה סטודיו של האופרה הישראלית.

אייר גורן, בריטון

אייר גורן, יליד 1980, בגיל 15 החל ללמוד זמרה באופן מקצועי אצל גב' מליסה לוין, ומאוחר יותר אצל המנצח והזמר דן אטינגר ואצל גב' מרינה לויט. סיים לימודי תואר ראשון במחלקה הווקאלית של האקדמיה למוזיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים, בכיתתה של הגב' אגנס מסיני. בשנים האחרונות מופיע כסולן עם המקהלות הטובות בארץ. כמו כן מופיע עם תזמורות רבות, ביניהן: תזמורת הקמרטה ירושלים, התזמורת הקאמרית הקיבוצית, סינפונייטה באר-שבע, תזמורת קשת הבארוק ואחרות. בפסטיבל ישראל 2005 הופיע בתפקיד הראשי (Lauran) בבכורת האופרה "תרז ראקין" מאת המלחין אהרון חרל"פ. באוגוסט 2005 הוזמן לבצע את תפקיד הכוהן (Bonze) בהפקה בינלאומית של האופרה "הזמיר" מאת סטרווינסקי, בעיר אודנצה שבדנמרק.

השתתף בכיתות אמן של מורים שונים, ביניהם - מירה זכאי ואפרת בן-נון מישראל, ג'פרי פרנסיס מארה"ב, כריסטיאן אימלר וקרולה הייל מגרמניה ואחרים. זוכה מלגות מטעם קרן התרבות אמריקה-ישראל ו"קרן רונן".

על היוצרים והיצירות

"התקווה"

מילותיו של המנון מדינת ישראל נכתבו בידי המשורר נפתלי הרץ אימבר ונדפסו לראשונה בקובץ שיריו הראשון "ברקאי" שיצא לאור בירושלים בשנת 1886. הלחן, הינו גלגול של שיר עם מולדאבי שהותאם למילותיו של אימבר על ידי איש העלייה הראשונה מראשון לציון, שמואל כהן. השיר נפוץ בכל קהילות ישראל בעולם ונחשב להמנון לאומי עוד לפני שנתקבלה החלטה רשמית כלשהי בעניין. השיר נקבע כהמנון התנועה הציונית בקונגרס הציוני ה-18 בשנת 1933. עם הקמתה של מדינת ישראל, הפכה "התקווה" להמנון המדינה. העיבוד ל"התקווה" נערך על ידי גיל אלדמע בעבור המקהלה הקאמרית תל אביב ומנצחה מיכאל שני.

פתיחה חגיגית אופ. 84 מאת אריה רופאיזן

אריה רופאיזן נולד בצ'כוסלובקיה בשנת 1926, בנו של דר' יוסף רופאיזן - שהיה נשיא ההסתדרות הציונית בארצו. אריה עלה ארצה בשנת 1936, התחנך במוסד החינוכי במשמר-העמק ומשנת 1946 הוא חבר בקיבוץ רשפים שבעמק בית-שאן. רופאיזן הוא בוגר סמינר הקיבוצים "אורנים", היה תלמידו לחליל של דר' אורי טפליץ ולמד קומפוזיציה אצל פרופ' אבל ארליך. היה מורה למוסיקה בקיבוצו ובמוסד החינוכי "גלבוע", וכן מורה לחליל. הוא מנצח על תזמורת "נשפני הגלבוע", עבורה עושה את כל העיבודים וגם כותב לה יצירות חדשות.

על יצירתו כותב המלחין:

הפתיחה חוברת לפני כמה שנים ועכשיו ערכתי אותה מחדש לכבוד שנת העשור של פסטיבל "צלילים במדבר". זוהי יצירה סימפונית במבנה המסורתי של "פתיחה". ההתחלה מתונה וחגיגית, אחריה ללא הפסקות, קטעים בעלי מהירויות ומשקלים מתחלפים בעלי אופי "מזרחי מורחב" ומלודי, לצד הרמוניה חריפה ומודרניסטית. באמצע מופיעה פוגה קטנה שקולותיה עוברים בין קבוצות הכלים השונות. הסיום נמרץ באופיו וחגיגי, כיאה לפתיחה שזה שמה. בנוסח זה מבוצעת היצירה בבכורה עולמית.

"עת הזמיר הגיע" מאת יחזקאל בראון:

יחזקאל בראון (1922) גדל בארץ ישראל מגיל שנתיים במגע הדוק עם מסורות מוסיקליות יהודיות ומזרח-תיכוניות. השפעת רקע זה ניכרת היטב ביצירותיו המוסיקליות. הוא בוגר האקדמיה הישראלית למוסיקה ומחזיק בתואר מוסמך ללימודים קלאסיים מטעם אוניברסיטת תל-אביב.

בשנת 1975 למד זמרה גרגוריאנית מפי האב ז'אן קליר במנזר הבנדיקטיני סולם (Solesmes) בצרפת. תחומי עיסוקו האקדמיים הם בעיקר לחנים יהודיים מסורתיים וזמרה גרגוריאנית. בראון הרצה על נושאים אלה ואחרים באוניברסיטאות ובקונגרסים באנגליה, צרפת, ארצות הברית, גרמניה, איטליה וישראל. חיבוריו המוסיקליים כוללים יצירות למקהלה א-קפלה ועם תזמורת או עם צירופי כלים קאמריים, שירים עם פסנתר או כלים אחרים או עם תזמורת, יצירות תזמורתיות וקאמריות, מוסיקה לתאטרון, קולנוע, טלביזיה ובלט ועיבודים ללחנים יהודיים מסורתיים. בנוסף לחיבוריו המוסיקליים הוא פרסם אנתולוגיה של לחנים יהודיים מסורתיים, אלבום תקליטים של חזנות ספרדית-ירושלמית בביצוע ניסן-כהן מלמד, תרגומים לעברית של שירה יונית קלאסית ומאמרים, בעיקר בנושאי מלודיה ומודאליות.

יחזקאל בראון הוא פרופסור אמריטוס באוניברסיטת תל-אביב. בשנת 2001 הוענק לו פרס ישראל במוסיקה, ובשנת 2003 הוענק לו תואר "יקיר תל-אביב".

על יצירתו כתב המלחין:

היצירה נכתבה במקורה ליובל 36 (פעמיים "חיי") של מקהלת "זמיר" בוסטון. מסיבות מובנות בחרתי בפסוקים האלה, בהם מופיעות המילים "עת הזמיר הגיע". הלחנתי את שלשת הפסוקים בשביל מקהלה בחמשה קולות עם פסנתר. אבל הפסנתר ממלא תפקיד הרבה יותר משמעותי מאשר "ליווי". בפרק השני והשלישי הוא נשמע יותר כמו "שחקן ראשי" שמוביל את חמשת קולות המקהלה מפסוק לפסוק. יתר על כן: כל אחד מחמשת הקולות נע במסלול המיוחד לו ושומר על דרגה גבוהה של עצמאות. אין קול אחד המשמיע את ה"מנגינה" ויתר הקולות משמשים כ"ליווי". לכל חמשת הקולות אותה דרגת חשיבות: הם שרים חמש מנגינות בו-זמנית, כל קול את המנגינה הייחודית לו.

לימים, לפי בקשתו של מיכאל שני, "שדרגתי" את תפקיד הפסנתר והתאמתיו לתזמורת. כל מה שנאמר על תפקיד הפסנתר נכון גם, ואולי ביתר שאת, לגבי התזמורת. ניסיתי (אולי מתחת לסף ההכרה) ליצור רושם של חגיגת אביב עליזה, אשר בה האחדות של האהבה הארוטית ואהבת הטבע שואפת להגיע לפסגות הגבוהות ביותר של רוחניות.

פרקי היצירה:

1. קומי
קומי לך רעיתי יפתי, ולכי-לך כי-הנה הפתו, עברי; הגשם, חלף הלך לו.

2. הניצנים
הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע; וקול התור, נשמע בארצנו.

3. התאנה
התאנה חנטה פגיה, והגפנים סמדר נתנו ריח;
קומי ולכי לך רעיתי יפתי, ולכי-לך.

"שיר השירים" מאת מרק לברי

מרק לברי (22 בדצמבר 1903 - 24 במרץ 1967, בחיפה) נולד בשנת 1903 בריגה שבלטביה. הוא למד הלחנה בלייפציג ובשנת 1926 עבר לברלין, שם הלחין מוזיקה לתיאטרון. בשנת 1929 התמנה למנצח התזמורת הסימפונית של ברלין, ובתפקידו זה נשאר עד 1932. בשנת 1933, עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, שב ללטביה ועבד שם, בין השנים 1932 ל-1934, באופרה של ריגה. הוא נסע לשטוקהולם, שבדיה ומשם, בשנת 1935, הגיע לארץ ישראל כתייר, אך בשל כורח הנסיבות נשאר בה.

הוא מונה להיות המנהל המוזיקלי של קול ציון לגולה, תפקיד אותו מילא עד שנת 1958. בנוסף, עסק בהלחנה וחיבר את האופרות "דן השומר" (על פי מחזה של ש. שלום) ו"תמר". יצירתו המוכרת והפופולרית ביותר הייתה "עמק", שיר שעובד לפואמה סימפונית בשנת 1936. הוא חיבר עוד יצירות לתזמורת ושירים. מרק לברי היה גם מנצח התזמורת הסימפונית חיפה. אל עיר זו הגיע בהזמנת אבא חושי, ראש עיריית חיפה, ששם לו למטרה להביא אמנים יוצרים אל עירו ולשם כך הקצה להם דירות למגורים מטעם העיר. מרק לברי חי בחיפה ועבד בה משנת 1962 עד מותו.

בתו, הנבלאית אפרת לברי (לה הקדיש את הקונצ'רטו לנבל שחיבר בשנת 1963) ציטטה מפיו את ה"אני מאמין" שלו: "אישית מעולם לא כפיתי על עצמי רעיונות חדשים לאחר עלייתי. אך ברגע שחדרה השפעת הארץ לתוך אישיותי ולאחר שלמדתי את השפה, התחלתי להשתמש באותו סגנון שאני עדיין משתמש בו, באופן טבעי לגמרי. אני כותב עבור הקהל ואני רוצה שהקהל יבין אותי. אני רוצה שיצירתי תעורר במאזינים אותם רגשות, רעיונות ורשמים, שמהם שאבתי השראה."

האורטוריה "שיר השירים" אותה חיבר מרק לברי יחד עם מקס ברוד היא אחת מן היצירות החשובות שלו, וגם אחת מן היצירות המקהלתיות רחבות היריעה והמשפיעות ביותר שחוברו בארץ במהלך שנות כינונו של הסגנון האמנותי הארצישראלי. שנים רבות המתינה היצירה לביצוע הבכורה - היא נכתבה בשנת 1940 ורק שמונה שנים לאחר מכן הצליח לברי להביא לביצועה. הביצוע בשנת העשור ל"צלילים במדבר" הוא מעין בכורה מחודשת ליצירה זו, העשירה במנגינות יפות, מתוזמרת ביד אמן ומאירה בדרך מקורית ויחודית את הטקסט המקראי.

על היצירה "שיר השירים" כותב מקס ברוד, מחבר התמליל:

לדעתי, אינה קיימת אפשרות של עיבוד פיוטי "שיר השירים", באשר היופי הנפלא והעוז של היצירה יפסידו בהחלט מכל הוספה או שינוי. דרכי הייתה אחרת: לא הוספתי כל משפט, לא מחקתי כל שורה. שיניתי רק את סדר המשפטים. בכיוון זה הייתי רדיקאלי מאוד ואני מאמין כי על ידי החלפת מקומם של משפטים ושורות ידועות מצאתי את צורתה המקורית הקדומה של היצירה. זאת היא שירת הכפר, שיר מזמור לאהבה בין רועה לרועה, אהבה עזה המתגברת בתרועת ניצחון על כל המכשולים. המלך, אנשי החצר, ארמון הנשים שלו מופיעים לעומת אהבה תמימה זו כדמויות מפריעות. חוטפים את הרועה ומביאים אותה לארמון, אך לכל פיתויי האהבה של המלך היא אוטמת את אזנה. לבסוף היא בורחת מארמון המלך.

בדרך זו מתקבלת בודאי תמונה אחרת מזו שידועה לפי המסורת. איזה גורמים הניעוני לפרוש החדש של הכתוב - את זאת הסברתי בפרוטרוט בספרי "עבודת אלילים, נצרות-יהדות" (כרך ב'). מכל הנימוקים שהזכרתי שם, אביא כאן רק אחד והוא, כי הטקסט המסורתי שיש בו הרבה קפיצות וסתירות, מקבל בזכות סדר הטקסט שלי אחידות פיוטית, כעין דרמה לירית קטנה ב-4 מערכות. כל סיטואציה מתפתחת כהכרח מהאחרת. השלמות של הצורה האמנותית מעידה, כפי שאני מאמין, כי מצאנו את הצורה המקורית הקדומה של יצירה זו. בזמן חיבור המוזיקה היה הכרח לעשות אי אלה קיצורים, אשר אינם פוגעים ברושם הכללי.

היצירה בוצעה לראשונה בשנת 1948 על-ידי מקהלת הפועלים של פתח תקווה (בהדרכת שלמה קפלן) והתזמורת הפילהרמונית הישראלית בניצוח המחבר.

שיר השירים

פרלוד

5. מארש :

העם : מי זאת, עלה מן-המדבר, כתימרות, עשן ;
מקטרת מור ולבונה, מכל אבקת ריכל. הנה,
מטתו שלשלמה--ששים גברים, סביב לה ;
מגברי, ישראל. כלם אחזי חרב, מלמדי מלחמה ;
איש חרבו
על-ירכו, מפחד בלילות.

אפריון, עשה לו המלך שלמה--מעצי, הלבנון.
עמודיו, עשה כסף, רפידתו זהב, מרפבו ארגמן ;
תוכו כצוף אהבה, מבנות ירושלים.

6. רקוד של שולמית :

העם : שובי שובי השולמית, שובי שובי
ונחזה-בך.

שולמית : מה-תחזו, בשולמית, כמחלת,
המתנים.

7. אריה :

המלך שלמה : מה-יפנו פעמך בנעלים, בת-נדיב ;
חמוקי זרכיך--כמו חלאים, מעשה ידי אמן.
שךך אגו הסהר, אל-יחסר המזג ; בטנד ערמת
חטים, סוגה בשושנים. שני שדיך בשני עפרים,
תאמי צביה. צנאך, כמגדל השן ; עיניך ברכות
בחשבון, על-שער
בת-רבים--אפך כמגדל הלבנון, צופה פני דמשק.
ראשך עלך כפרמל, ודלת ראשך כארגמן : מלך,
אסור ברהטים.

שולמית : אני לדודי, ועלי תשוקתו.

8. אריה :

המלך שלמה : לססתי ברכבי פרעה, דמיתך
רעיתי.

נאוו לחיך בתרים, צנאך בתרוזים. תורי זהב
נעשה-לך, עם נקדות הכסף.

9. אריה :

שולמית : צרור המר דודי לי, בין שדי זליו.
ישקני מנשיקות פיהו, כי-טובים דדיך מנין. ברח
דודי, ודמה-לך לצבי או לעפר האילים--על, הרי
בשמים.

10. פינאלה - שלומית המלך שלמה ומקהלה :

השבעתי אתכם בנות ירושלים, בצבאות, או,
באילות השדה : אם-תעירו ואם-תעוררו את-
האהבה, עד שתחפץ.

מקהלה :
שיר השירים, אשר לשלמה.

בכפר

1. ארייטה

שולמית : קול דודי, הנה-זה בא ; מדלג, על-
ההרים--מקפץ, על-הגבעות. דומה דודי לצבי, או
לעפר האילים ; הנה-זה עומד, אחר כתלנו--
משגיח מן-התלנות, מציץ מן-החרכים.

2. שולמית והרועה :

הרועה : קומי לך רעיתי יפתי, ולכי-לך כי-הנה
הסתו, עבר ; הגשם, חלף הלך לו. הנציגים נראו
בארץ, עת הזמיר הגיע ; וקול התור, נשמע
בארצנו.

שולמית : הנך זפה דודי אף נעים, אף-ערשנו
רעננה, קורות בתינו ארוזים, רהיטנו ברותים. אני
חבצלת השרון, שושנת העמקים.

הרועה : כשושנה בין החוחים, כן רעיתי בין
הבנות.

שולמית : כתפוח בעצי היער, כן דודי בין הבנים.

הרועה : הנך זפה רעיתי, הנך זפה--עיניך יונים.
כלך זפה רעיתי, ומום אין בך.
לבבתני, אחתי בלה ; לבבתני באחת מעיניך,
באחד ענק מצורניך. מה-יפנו דדיך, אחתי בלה ;
מה-טבו דדיך מנין, וריח שמניך מכל-בשמים.
מען גנים, באר מים חיים ; ונזלים, מן-לבנון.
עורי צפון ובואי תימן, הפיחי גני זלו בשמיו.

שולמית : זבא דודי לגנו.

החטיפה

3. רציטיבה

קול הקורא : כרם הנה לשלמה בבעל המון, נתן
את-הכרם לנטרים : איש זבא בפריו, אלה כסף.

4. שולמית והרועה :

שולמית : כרמי שלי, לפני ; האלה לך שלמה,
ומאתים לנטרים את-פריו. הגידה לי, שאהבה
נפשי, איכה תרעה, איכה תרביץ בצחקים ; שלמה
אהיה פלטיה, על עדרי חבריך.

הרועה : אם-לא תדעי לך, היפה בנשים ; צאי-לך
בעקבי הצאן, ורעי את-גדיתיך, על משכנות
הרעים.

שולמית : אל-גנת אגוז ירדתי, לראות באבי
הנחל ; לראות הפרחה הגפן, הנצו הרמנים.

בארמון המלך שלמה

11. נשי הארמון ושולמית :

נשי הארמון : צאנה וראינה בנות ציון, במלך שלמה--בעטרה, שעטרה-לו אמו ביום חתנתו, וביום, שמחת לבו.
לרית שמניך טובים, שמו תורק שמך; על-כו, עלמות אהבך.

שולמית : דודי לי ואני לו, הרעה בשושנים.

12. רציטיב :

המלך שלמה : ששים המה מלכות, ושמונים פילגשים; ונעלמות, אין מספר. אחת היא, יונתי תמתי--אחת היא לאמה, ברה היא לילדתה; כאוה בנות ונאשרוה, מלכות ופילגשים ניהללוה.

13. העם :

מי-זאת הנשקפה, כמו-שחר : יפה כלבנה, ברה כחמה--אימה, כנדגלות.

14. אריה ורציטיב :

שולמית : שחורה אני ונאנה, בנות ירושלים; באהלי קדר, ביריעות שלמה. אל-תראוני שאני שחרחרת, ששזפתני השמש; בני אמי נחרו-בי, שמני נטרה את-הכרמים--כרמי שלי, לא נטרתי.

המלך שלמה : השבעתי אתכם בנות ירושלים, בצבאות, או, באילות השדה : אם-תעירו ואם-תעוררו את-האהבה, עד שתחפץ.

שולמית : השבעתי אתכם, בנות ירושלים : אם-תמצאו, את-דודי--מה-תגידו לו, שחולת אהבה אני.

15. שולמית ונשי הארמון :

נשי הארמון : מה-דודך מדוד, הנפה בנשים : מה-דודך מדוד.

שולמית : דודי צח ואדום, דגול מרבבה. חכו, ממתקים, וכלו, מתמדים; זה דודי וזה כעי, בנות ירושלים.

נשי הארמון : אנה הלך דודך, הנפה בנשים; אנה פנה דודך, ונבקשנו עמך.

שולמית : לכה דודי נצא השדה, נלינה בכפרים. נשכימה, לכרמים--נראה אם-פרחה הגפן פתח הסמדר, הנצו הרמונים; שם אתו את-דדי, לך.

בלדה של שולמית

16. בלדה של שולמית :

שולמית : על-משכבי, בלילות, בקשתי, את שאהבה נפשי; בקשתי, ולא מצאתיו. אני ישנה, ולבי ער; קול דודי דופק, פתחי-לי אחתי כעיתי יונתי תמתי--שראשי נמלא-טל, קוצותי רסיסי לילה.
פשטתי, את-כתנתי--איככה, אלבשנה; כחצתי את-רגלי, איככה אטנפם.
דודי, שלח נדו מן-החר, ומעי, המו עליו. קמתי אני, לפתח לדודי; ונדי נטפו-מור, נאצבעתי מור עבר על כפות המנעול.
פתחתי אני לדודי, ודודי חמק עבר; נפשי, נצאה בדבר--בקשתיחו ולא מצאתיהו, קראתיו ולא ענני.
אקומה נא נאסובכה בעיר, בשנקים וברחבות--אבקשה, את שאהבה נפשי; בקשתי, ולא מצאתיו.
מצאוני, השמרים, הסבבים, בעיר : את שאהבה נפשי, ראיתם.
מצאני השמרים הסבבים בעיר, הכוני פצעוני; נשאו את-רדידי מעלי, שמרי החמות.

17. פינאלה

שולמית : כמעט, שעברתי מהם, עד שמצאתי, את שאהבה נפשי; אחזתיו, ולא ארפנו--עד-שהביאתיו אל-בית אמי, ואל-חדר הורתי.

כולם : שימני כחותם על-לבך, כחותם על-זרועך--כי-עזה כמות אהבה.
קשה כשאל קנאה : רשפיה--רשפי, אש שלהבתנה.
מים רבים, לא יוכלו לכבות את-האהבה, ונהרות, לא ישטפוה;
אם-יתן איש את-כל-הון ביתו, באהבה--בוז, נבוזו לו.